

УДК 378

Яблунівська Катерина Олександрівна
асистент кафедри методики професійного навчання
Миколаївського національного аграрного університету,
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5215-1594>
DOI: [10.24412/2520-6990-2022-11134-49-51](https://doi.org/10.24412/2520-6990-2022-11134-49-51)

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Yablunovska K.

assistant of the department of methods of professional training of the Nikolaev National Agrarian University

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5215-1594>

MODERN ISSUES OF FORMING ECOLOGY SKILLS OF PROFESSORS IN AGRARIAN FIELD

Анотація.

Актуальність статті визначається запитами суспільства й аграрного сектора України на екологічно грамотних педагогів закладів освіти аграрного профілю з високим рівнем екологічних знань, розвиненим екологічним мисленням, здатністю керуватися пріоритетом екологічних цінностей, визнанням власної професії ефективним засобом оздоровлення довкілля та вирішення локальних і глобальних екологічних проблем. З огляду на це, актуалізується потреба виявлення і обґрунтування основних проблем формування екологічної компетентності майбутніх педагогів закладів освіти аграрного профілю в умовах сучасної системи вищої освіти України.

Abstract:

The relevance of the article is defined by society's requests and requests, made by agrarian field of Ukraine. People need ecologically well-trained professors that recognise their profession, have great skills and know how to save our environment. According to that, the need of forming ecological skills and well-trained professionals is getting more and more obvious.

Ключові слова: екологічна освіта, екологічна компетентність, екологічне виховання, вища освіта, майбутні педагоги закладів освіти аграрного профілю.

Keywords: ecological education, ecological skills, ecological upbringing, higher education, professors of agrarian field.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття супроводжувала екологічна криза, що занепокоїла найбільш далекоглядну і компетентну частину населення планети. Численні екологічні кризи в багатьох країнах світу гостро поставили питання про перегляд соціокультурних установок, цінностей, цілей, ступеня розумності нашого ставлення до природи. Виникли протиріччя в системі «Людина-Соціум-Природа», що неможливо вирішити без розвинутої екологічної свідомості та екологічної культури фахівців. Аграрному сектору України, що активно розвивається, потрібні освічені, виховані, підприємливі фахівці, які можуть самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозуючи їх можливі наслідки; здатні до усвідомлення й конструктивного вирішення екологічних проблем локального, регіонального та глобального рівнів.

Надскладні екологічні завдання сучасного агросектору перебувають у площині проблем педагогічної науки і практики. Тому вдосконалення екологічної освіти стало одним із провідних напрямів реформування вітчизняної вищої школи, зокрема – підготовки викладачів для закладів освіти аграрного профілю. Сьогодні «знанцева» парадигма, орієнтована на освітню підготовку, поєднується з компетентнісною парадигмою, спрямованою на формування у студентів таких особистісних якостей

(компетентностей), які забезпечують їх готовність до соціальної та індивідуальної самореалізації в умовах динамічно мінливої полікультурної взаємодії. Нова якість освіти може бути досягнута за допомогою подальшого поглиблення впровадження в закладах вищої освіти компетентнісного підходу як результативно-цільової основи професійної підготовки майбутніх педагогів для аграрних закладів освіти. Відтак, пріоритетним стає виявлення основних проблем, що перешкоджають формуванню в закладах вищої освіти екологічної компетентності майбутніх викладачів закладів освіти аграрного профілю.

З точки зору професійних дій викладача аграрного закладу освіти, предметна компетентність майбутнього педагога є дуже важливою для викладання природничих дисциплін, підготовки майбутніх фахівців до здоров'язберігаючої діяльності, застосування здоров'язберігаючих та інклюзивних технологій, створення здоров'язберігаючого середовища, виховної роботи з розвитку екологічного мислення та формування здорового способу життя [1]. Водночас в останні роки у навчальних планах інженерно-педагогічних спеціальностей закладів вищої освіти а вивчення таких дисциплін відводиться все менше навчальних годин. Природно, що такий стан навчання вступає в протиріччя з

вимогами суспільства, держави й агросектора країни щодо здоров'яорієнтованої професійної діяльності майбутніх викладачів аграрних закладів освіти.

Однією з вимог кваліфікаційної характеристики випускника психолого-педагогічного факультету є те, що педагог повинен не тільки розвивати закладену на попередніх етапах навчання основу екологічних знань, а й продовжувати працювати над формуванням загальної культури особистості, частиною якої є екологічна культура. Викладач зобов'язаний уміти здійснювати планування, організацію, координацію та контроль педагогічного процесу формування екологічної компетентності майбутніх фахівців. Це, в свою чергу, вимагає від професіонала не тільки екологічних знань, а й екоцентричного типу мислення, формування якого в сучасних закладах вищої освіти часто залишається проблематичним.

Наступна проблема виявляється через ускладнене засвоєння студентами екологічних знань інтегрованого, межпредметного характеру, що вимагає від педагога спеціальної підготовки, зокрема, знання і грамотного застосування еколого-краєзнавчого матеріалу. Педагог повинен ґрунтовно знати природне і техногенне середовища свого регіону, вміти ефективно добирати еколого-краєзнавчий матеріал для занять, адаптувати навчальні проекти для конкретної категорії студентів відповідно до сучасних екологічних викликів, віку здобувачів освіти, їхніх актуальних інтересів та бази вже засвоєних професійних знань.

Встановлено також, що попри реформування вітчизняної освітньої галузі більша увага в закладах освіти різного рівня приділяється математичним та спеціальним дисциплінам. Екологічна освіта у більшості випадків займає, на жаль, досить маргіналізоване становище. Більшою мірою увага звертається на формування у здобувачів освіти дбайливого ставлення до об'єктів живої природи. При цьому, не приділяється належної уваги створенню відповідного екологічного середовища.

Водночас очевидно, що майбутній педагог повинен розуміти міжпредметний характер екологічної освіти, важливість її зв'язків з історією, політологією, етикою та естетикою, природничими й математичними науками, вихованням тощо. Так, розвиток у студентів уявлень про норми екологічно грамотної безпечної поведінки дозволить їм усвідомлювати себе частиною природи, відмовлятися від споживацького підходу до життя в цифровому суспільстві, оволодівати навичками раціонального природокористування [2]. Натомість, варто зазначити, що деякі педагоги, самі того не усвідомлюючи, формують у студентів початки прагматичного, антропоцентричного типу свідомості і таким чином закладають основи об'єктного ставлення до природи. Поширеною помилкою є також психолого-педагогічна установка на диференціацію об'єктів природи в залежності від їх «корисності» або «шкідливості».

Відтак, можна стверджувати, що рівень екологічної компетентності студентів аграрних закладів професійної освіти напряму залежить від рівня екологічної компетентності їхніх педагогів [3]. Екологічна компетентність педагога, його готовність здійснювати екологоорієнтовану діяльність, сприятиме формуванню в студентів екоцентричної свідомості, системи мотивів, потреб, ціннісних орієнтацій, націлених на освоєння екологічної культури [4].

Практичне вирішення багатьох сучасних екологічних проблем буде тим ефективнішим, чим краще педагог володітиме: знаннями про природно-екологічні і соціально-екологічні зв'язки, правилами екологобезпечної життєдіяльності; уміннями проектувати свою діяльність з точки зору екологічної безпеки, ставити мету, прогнозувати наслідки, планувати, організовувати і контролювати свою діяльність; готовністю відповідально ставитися до природи і наслідків своєї діяльності.

З'ясовано також, що в сучасних умовах, при очевидних протиріччях між національними і загальнолюдськими цінностями, при наявності різних орієнтирів впливу сім'ї, школи, однолітків, засобів масової інформації, у студентів можуть виникати труднощі при вирішенні проблеми усвідомленого світоглядного самовизначення. Це може спричинити неузгодженість особистих переконань, рефлексії власної поведінки, «орієнтування в світі» та ін [5]. У зв'язку з цим педагогам важливо створити середовище, в якому студент знайшов би вірні моральні цінності і смисли, усвідомив власну посилену роль в вирішенні локальних, регіональних і глобальних екологічних проблем [6–8].

Отже, в ході проведеного нами аналізу наукових та виробничо-практичних джерел було виявлено низку проблем і труднощів в реалізації екологічної освіти студентів закладів вищої педагогічної освіти: слабка методична підготовка; низький рівень загальнотеоретичних екологічних знань; низький рівень екологічних знань краєзнавчого змісту; недостатня реалізація сучасних педагогічних технологій в галузі виховання екологічної культури; кадрова нестача сучасних спеціалістів-педагогів зі сформованою екологічною компетентністю тощо. Педагоги-практики стверджують також, що екологічне виховання у системі освіти України найбільш доступне для дошкільнят і дітей шкільного віку, тоді як вища освіта потребує подальшого реформування. З'ясовано, що сприяти вирішенню проблеми підготовки майбутніх педагогів, здатних готувати висококваліфікованих фахівців-аграріїв для реалізації ними усвідомленої й відповідальної екологічної діяльності, може створення в закладах вищої освіти, в яких готують педагогів для закладів освіти аграрного профілю, належних педагогічних умов для розвитку у майбутніх педагогів екологічної компетентності.

Список використаних джерел

1. Гришасва Ю.М., Глазачев Ю.В., Шумилов І.В. Про методологічні підходи до проектування екологічного розвитку особистості (на прикладі вищої школи). Акмеология. 2018. № 4 (68). С. 8-1
2. Деркач А. А., Сайко Э. В. Развитие в акмеологии и акмеологическое развитие в структуре онтогенеза. Мир психологии. 2007. № 2 (50). С. 43-55. URL: <https://elibrary.ru/contents.asp?id=33187865>
3. Дзятковська Е. Н., Захлебний А. Н. Культурологічний підхід до загального екологічного утворення. Педагогіка. 2009. № 9. С.35-40
4. Балл Г. О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах). 2 -ге вид., доп. Житомир : Волинь ; Рута, 2008. 232 с.
5. Глухова Г. Г. Аксиологічні засади формування екологічної культури студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00. Київ, 2008. 20 с.
6. Трішкіна Н. І. Сучасні підходи до формування професійних компетенцій фахівців торговельно-економічного профілю. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки. 2014. № 4. С. 198-202.
7. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. Педагогіка і наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. 2010. № 3. URL: http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/
8. Даниленкова В. А. Формирование экологической компетенции у студентов технического вуза : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.089. Калининград, 2005. 28 с. URL: <https://www.dissercat.com/content/formirovanie-ekologicheskoi-kompetentsii-u-studentov-tekhnicheskogo-vuza/read>